

Stanislava Sorajić, master učitelj
OŠ „Sveti Sava“ u Ljubinju – volonter

UDK 371.388:[371.3:5

DEMONSTRACIJA OGLEDA U NASTAVI PRIRODE I DRUŠTVA

SAŽETAK

Demonstracija ogleđa ima veliku primjenu i značaj u svim nastavnim oblastima. Osnovni cilj ovog istraživanja je proučavanje zastupljenosti pravilne primjene demonstracije ogleđa u nastavi prirode i društva, kao i mogućnosti koje nastavnicima pruža program nastave prirode i društva i uslovi u školama. Skoro su podjednako podijeljena mišljenja nastavnika o mogućnostima koje program prirode i društva pruža za primjenu demonstracije ogleđa, a uslovi u školama nisu na zadovoljavajućem nivou. Osnovna metoda primijenjena u ovom istraživanju je deskriptivna.

Ključne riječi: metoda, demonstracija, ogleđ.

UVOD

U nastavi prirode i društva demonstracija doprinosi da se kod učenika postižu jasne i konkretne predstave o predmetima, formiraju jasniji pojmovi i lakše uočavaju veze između različitih predmeta i pojava u prirodi. Prirodu posmatranja određuje postavljeni cilj, a on je da učenici razmišljaju i nešto saznaju. Zato *posmatrati* ne znači gledati, već uočiti, a da bi se to postiglo ono mora biti pažljivo planirano i organizovano. Nastavno gradivo savladano pokazivanjem trajnije je od onoga stečenog živom riječju, te otuda kažemo da se vrijednost ove metode zasniva na vrijednosti principa očiglednosti. Savremena didaktika posvećuje sve veću pažnju ogleđima u nastavi prirodnih nauka i to prvenstveno u nastavi fizike, hemije i biologije. U suštini kvalitetna nastava tih predmeta se i ne može izvoditi bez eksperimenata. Cilj ogleđa je da se osim kvalitetnog i trajnog znanja, razvijaju sposobnosti kod učenika za aktivnu primjenu stečenog znanja, kao osnove za dalje učenje i školovanje.

Na primjeni metode demonstracije u nastavi se sve više insistira, jer je ona u funkciji neposredne realizacije principa očiglednosti. Normalna psihofizički razvijena osoba preko čula vida prima između 80% i 90% svih informacija s kojima raspolaže, te je insistiranje na učestalijoj primjeni, svakako, opravdano.

Polazeći od sadržaja i suštine istraživačkog problema potrebno je ispitati koliko je u nastavi prirode i društva česta pravilna primjena demonstracije ogleđa usklađena sa uzrastom i predznanjem učenika, kao i mogućnosti koje nastavnicima pruža program nastave prirode i društva i uslovi u školi. Takođe je potrebno ispitati i mišljenja učenika o tome koliko im demonstracija pomaže pri savladavanju određenog gradiva, kakve su njihove aktivnosti tokom izvođenja ogleđa i donošenja zaključaka, kao i da li su im zanimljiviji časovi na kojima se primjenjuje demonstracija.

Visok stepen motivisanosti i aktivnosti su karakteristike primjene demonstracije u nastavi. Rezultat jeste visok kvalitet usvojenih znanja. Međutim, veoma bitan uslov za efikasnu primjenu metode demonstracije jeste njeno kombinovanje sa drugim metodama i prilagođavanje uzrastu i predznanju učenika.

MATERIJAL I METODOLOGIJA RADA

Populaciju ovog istraživanja čine nastavnici i učenici razredne nastave na teritoriji opština Ljubinje i Trebinje. Nastavničku populaciju čine učitelji, nastavnici razredne nastave i profesori razredne nastave. Učeničku populaciju čine odjeljenja u okviru razredne nastave (II, III, IV i V razred). Uzorak čine nastavnici i učenici 3 osnovne škole na području pomenutih opština. Radi se o uzorku slučajnim odabirom. Brojnost uzorka iznosi 40 nastavnika i 207 učenika.

***Tabela 1:** Anketirani nastavnici i učenici po školama*

MJESTO		NAZIV ŠKOLSKE USTANOVE	BROJ ISPITANIKA	
			Nastavnici	Učenici
I	Ljubinje	OŠ „Sveti Sava“	11	58
II	Trebinje	OŠ „Vuk Karadžić“	15	90
III	Trebinje	OŠ „Jova Jovanović – Zmaj“	14	59
Σ		3 ŠKOLE	40	207

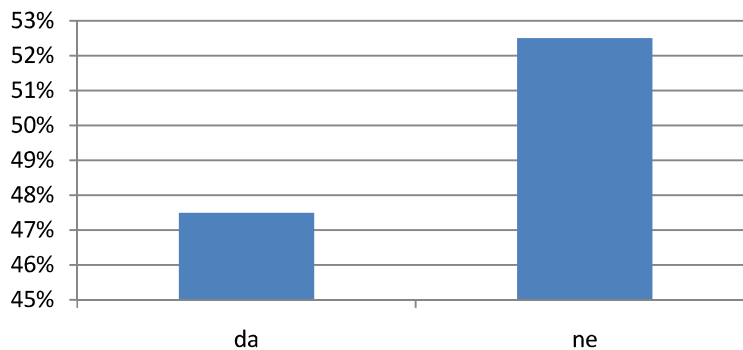
Osnovna metoda primijenjena u ovom istraživanju je deskriptivna, zbog potrebe da se vaspitna praksa uzme kao polazište i osnova istraživanja. Namijenjena je istraživanju postojeće vaspitne prakse, kojom se nastoje dati „pregledi“, tj. „snimci stanja“. U okviru deskriptivne metode, prilikom prikupljanja podataka služili smo se odgovarajućim tehnikama, postupcima i instrumentima.

REZULTATI I DISKUSIJA

Iz dobijenih rezultata evidentno je da je metoda demonstracije, kao i demonstracija ogleda nezaobilazna karika u realizaciji nastave prirode i društva. Većina nastavnika (67.5%) smatra da koncept programa prirode i društva pruža dovoljno prostora za primjenu metode demonstracije u nastavi, dok 32.5% smatra da ne pruža. Čak 60% nastavnika ovu metodu primjenjuje u nastavi više puta mjesečno, 10% jednom sedmično, 30% jednom mjesečno. Izuzetnim se čini skrenuti pažnju na to da među ispitanim nastavnicima nema onih koji nikada ne primjenjuju metodu demonstracije u nastavi. Međutim, manji procenat nastavnika se slaže sa tim da program prirode i društva pruža dovoljno prostora za primjenu demonstracije ogleda u nastavi.

Tabela 2: Pogodnost programa prirode i društva za primjenu demonstracije ogleda u nastavi

Da li program prirode i društva pruža dovoljno prostora za primjenu demonstracije ogleda u nastavi?	Broj odgovora (f)	%
da	19	47.5%
ne	21	52.5%
Σ	40	100%

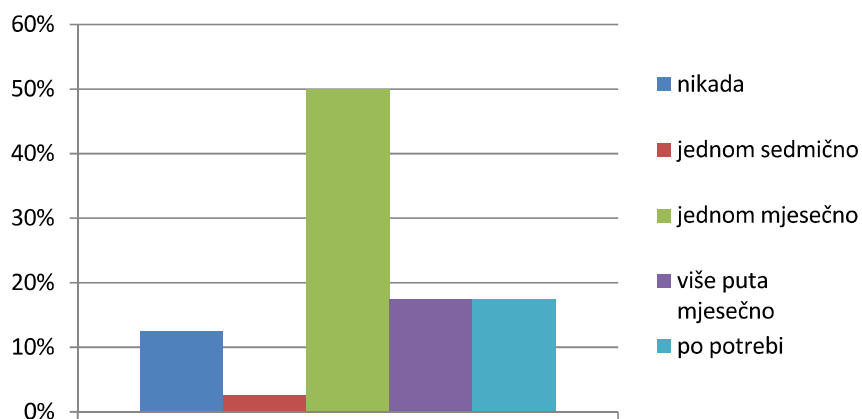

Graf 1. Da li program prirode i društva pruža dovoljno prostora za primjenu demonstracije ogleda u nastavi?

Kao što se može vidjeti iz Tabele 2. i Grafu 1. 47.5% nastavnika smatra da ima dovoljno programom predviđenih nastavnih jedinica pogodnih za primjenu demonstracije ogleda, dok 52.5% smatra da nema. To zasigurno utiče i na učestalost primjene demonstracije ogleda.

Tabela 3: Učestalost primjene demonstracije oglada u nastavi prirode i društva

Učestalost primjene demonstracije oglada u nastavi prirode i društva	Broj odgovora (f)	%
nikada	5	12.5%
jednom sedmično	1	2.5%
jednom mjesečno	20	50%
više puta mjesečno	7	17.5%
po potrebi	7	17.5%
Σ	40	100%

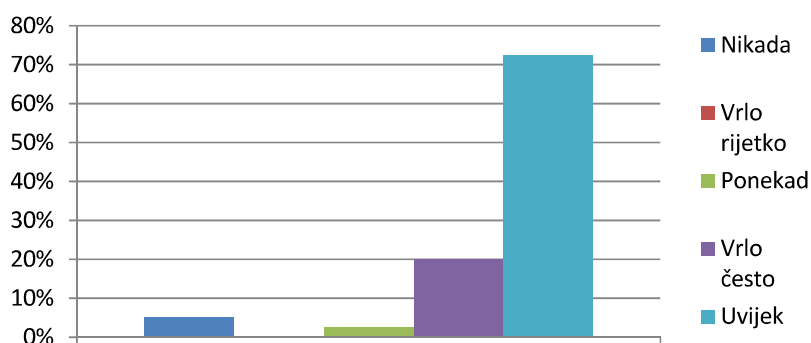
Graf 2. Učestalost primjene demonstracije oglada u nastavi

Iz *Tabele 3.* i *Grafika 2.* vidimo da 12.5% nastavnika nikada ne primjenjuje demonstraciju oglada u nastavi prirode i društva, što nije pohvalna činjenica, jer su učenici time znatno uskraćeni. Ipak, većina nastavnika (50%) primjenjuje demonstraciju oglada bar jednom mjesečno što je ohrabrujući podatak, a 17.5% više puta mjesečno. 17.5% nastavnika je dodalo da ogledom obogaćuje nastavu po potrebi uz ukazivanje na zavisnost u odnosu na sadržaj nastavne jedinice, dok njih 2.5% realizuje ovakve vrste časova jednom sedmično.

Kod ispitivanja usklađivanja demonstracije oglada sa gradivom koje predaje, 55% nastavnika ih uvijek usklađuje, 30% vrlo često, 10% ponekad, dok 5% nikad ne usklađuje gradivo sa demonstraciju oglada. Opravdanje za neusklađivanje nastavnici daju odgovorom da i tako obogaćuju nastavu, jer planom ne sadrži mnogo nastavnih jedinica za primjenu ovakve vrste nastave.

Tabela 4: Usklađivanje demonstracije oglada sa uzrastom učenika

Usklađivanje demonstracije oglada sa uzrastom učenika	Broj odgovora (f)	%
nikada	2	5%
vrlo rijetko	0	0%
ponekad	1	2.5%
vrlo često	8	20%
uvijek	29	72.5%
Σ	40	100%

Graf 3. Usklađivanje demonstracije oglada sa uzrastom učenika

Iz Tabele 4. i Grafa 3. vidimo da je na pitanje o usklađivanju demonstracije oglada sa uzrastom učenika 72.5% nastavnika je odgovorilo da ih uvijek usklađuje, 20% da ih vrlo često usklađuje, 2.5% ponekad, dok je 5% izjavilo da ih nikada ne usklađuje. Onda se možemo zapitati i koliko efekta ima taj čas, koji je njegov cilj ako nije usklađen sa uzrastom učenika. Glavni cilj je zapažanje i samostalno zaključivanje učenika, kvalitetno stečeno znanje učenika koje će znati primijeniti kasnije. Ukoliko čas, gradivo koje se predaje (demonstrira) i učeničko iskustvo i njihove sposobnosti nisu usklađeni, to su bespotrebno utrošeni vrijeme, sredstva i trud.

Većina nastavnika (72.5%) demonstraciju oglada smatra nezamjenjivom i veoma efikasnom u nastavi prirode i društva, pa tako 87.5% njih smatra da se primjenom oglada u nastavi kod učenika postižu bolji rezultati. Tako se i 100% učenika izjasnilo da su im časovi na kojima im nastavnik pokazuje razne modele, slike i oglede zanimljiviji i pomažu im da gradivo lakše shvate i nauče. 79.2% učenika se izjasnilo da ponekad sami izvode oglede na času, što je ipak pozitivna činjenica s obzirom na loše materijalne uslove u školama. Po tom pitanju se 22.5% nastavnika

izjasnilo da im uslovi u školi uopšte ne omogućavaju primjenu demonstracije oglada u nastavi, 27.5% da im malo pružaju, 47.5% da im samo djelimično omogućavaju i 2.5% da im u potpunosti omogućavaju. Ipak, kao što je već rečeno, to ne smije biti opravdanje za potpuno zapostavljanje demonstracije oglada. Neke nastavne jedinice i ne zahtjevaju posebna sredstva, na nastavnice je da se trude kako učenici ne bi ostali osiromašeni za takvu vrstu samostalnog zaključivanja i sticanja znanja.

ZAKLJUČAK

Glavni cilj demonstracije oglada jeste da učenici posmatranjem dobiju što jasnije opažaje, kako bi na osnovu njih izgradili pojmove i shvatili izvjesne uzročne veze i zakone. Demonstracija oglada je definitivno nezamjenjiva u nastavi prirode i društva. Glavni uzrok rjeđeg organizovanja ovakve nastave jesu nedovoljno prostora predviđenog programom i loša opremljenost škola. Ipak, nastavnici moraju nalaziti načine za primjenu demonstracije oglada, ne samo u nastavi prirode i društva, već i u drugim nastavnim predmetima tokom čitavog školovanja.

LITERATURA

- Bandur, V, Potkonjak, N. (2006): *Istraživački rad u školi*, Školska knjiga, Beograd
- Gordon, T. (2003): *Kako biti uspješan nastavnik*, Kreativni centar, Beograd
- Grdinić, B., Žderić, M., Stojanović, S. (2001): *Metodika poznavanja prirode*, Učiteljski fakultet Sombor, Sombor
- Janjušević, M. (1962): *Nastavne metode*, Zavod za izdavanje udžbenika Narodne Republike Srbije, Beograd
- Kundačina, M, Bandur, V. (2007): *Metodološki praktikum*, Merlin company, Valjevo
- Lazarević, Ž., Bandur, V. (2001): *Metodika nastave prirode i društva*, Učiteljski fakultet u Jagodini i Učiteljski fakultet u Beogradu, Jagodina - Beograd
- Lekić, Đ. (1993): *Metodika razredne nastave*, Nova prosveta, Beograd
- Prodanović, T. (1956): *Problem određenja pojma nastavnih metoda i njihove klasifikacije*, Nolit, Beograd
- Vilotijević, M. (2000): *Didaktika 3 (Organizacija nastave)*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
- Vrečić, D, Lazarević, Ž, Knežević, Lj. (1989): *Metodika nastave prirode i društva, poznavanje prirode i poznavanje društva (za II godinu studija pedagoške akademije)*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd

**DEMONSTRATION OF EXPERIMENTS IN TEACHING OF
NATURAL SCIENCES**

ABSTRACT

The demonstration of experiments has got a big use and importance in all teaching domains. The basic aim of this research is a study of representation of a proper application of the demonstration of the essay at teaching in nature and society, as well opportunities which the teaching program in nature and society and conditions at school offer teachers. Teacher opinions about opportunities, which the program in nature and society offers for the application of the demonstration of essay, are almost equally divided and conditions in schools aren't on a satisfactory level. The basic method, which was used in this research, is descriptive.

Keywords: *method, demonstration, experiments.*